

♥♥ Sazrelo je vrijeme za nadogradnju daytonskog okvira. To podrazumijeva provedbu ustavne reforme kako bi BiH postala funkcionalna država...

ANDREJ PLENKOVIĆ

Prekinuti preglasavanje Hrvata i osigurati legitimno predstavljanje

Uoči dvodnevnog posjeta BiH premijer Andrej Plenković dao je intervju Večernjem listu u kojem je objašnjavao sadržaj politike prema BiH

Zoran Krešić
zoran.kresic@vecernji.net
MOSTAR

Plenkovićev odnos prema BiH u suštini je kontinuitet politike koju je zajedno s drugim kolegama već predstavio kao eurozastupnik u Bruxellesu kroz dvije rezolucije te organizirajući konferencije o europskome putu ove zemlje. Svodi se na ubrzavanje europskih procesa u samoj zemlji te provedbu političkih reformi zbog zastarjelih odredbi Daytonu.

Poštovani premijeru Plenkoviću, u prvome istupu spomenuli ste da će za novu Vladu RH od strateškog nacionalnog interesa biti BiH i pozicija Hrvata. Možete li objasniti na koji način to planirate učiniti?

- Prvi i ključni vanjskopolitički prioritet nove Vlade Republike Hrvatske upravo je europski put BiH i ravnopravan položaj Hrvata kao jednog od triju konstitutivnih naroda u zemlji. U ostvarenju tih ciljeva Hrvatska je bila i ostat će najgorljiviji i najvjerniji saveznik BiH. Uvjeran sam da europski put jamči koheziju i teritorijalnu cjelovitost, stabilnost i gospodarski razvoj zemlje. Promicanje europske budućnosti BiH bio je jedan od prioriteta mog zastupničkog mandata u Europskom parlamentu. Poruku da Hrvatska i dalje želi aktivno podržavati BiH na njezinu integracijskom putu želim poslati i prvim vanjskopolitičkim posjetom nakon preuzimanja dužnosti predsjednika Vlade RH. Ta je podrška i dosad bila vrlo konkretna. Aktivnosti u Europskom parlamentu pridonijele su, primjerice, podnošenju zahtjeva BiH za članstvo u EU u veljači, Hrvatska je u rujnu podržala odluku kojom je Vijeće dalo mandat Europskoj komisiji da pristupi izradi upitnika na temelju kojega će Europsko vijeće donijeti mišljenje o zahtjevu BiH. Vlastima BiH spremni smo pomoći u pripremi odgovora na upitnik. O daljnjoj konkretnoj podršci koju Hrvatska može pružiti BiH na europskom putu razgovarat ćemo s našim sugovornicima.

Ali, EU je toliko dalek cilj za BiH. Mnogi to doživljavaju svojevrsnom utopijom zbog sporosti približavanja i slabo vidljivih reformi u zemlji koja se u njemačko-britanskoj inicijativi uglavnom svodi na uštede?!

↑ S kolegama u Europskom parlamentu Plenković je u značajnoj mjeri modelirao odnos EU prema BiH

EU

Hrvatska je sukreirala novi pristup Europske unije prema BiH kroz reforme kojima je cilj napredak u ekonomskim pitanjima, no na dnevni red tek ponovno trebaju doći i politička pitanja koja vode reformi Ustava zemlje

↑ Predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović i premijer imaju identične poglede na rješavanje dugogodišnje bh. krize

Zagreb

Još od 2000. Zagreb nije imao jedinstvenu vanjsku politiku, a napose jedinstven odnos prema BiH. To će biti posebno važno u idućim godinama kada se očekuje provedba reformi, što neće biti moguće bez potpore Washingtona

- Iskustvo Hrvatske je da na putu europske integracije nema prečica. Svaka etapa tog puta zahtijeva velika ulaganja i provedbu sveobuhvatnih reformi na svim razinama koje su funkciji političkog, gospodarskog i društvenog razvoja zemlje te izgradnje državnih institucija, pravnog okvira i jačanja administrativnih kapaciteta. Proteklih pet krugova proširenja i najnovije članstvo Hrvatske u Europskoj uniji najbolji su dokaz da to nije nedostižan cilj. Odgovornost za provedbu reformi u rukama je političkih aktera BiH. Hrvatska je i u tom dijelu spremna pomoći prijenosom svojih iskustava. Reforme koje BiH treba provesti u razdoblju od 2015. do 2018. godine jasno su definirane u Reformskoj agendi koja je dio novog pristupa EU-a prema BiH. Podloge za taj pristup bile su britansko-njemačka i prije toga odgovarajuća hrvatska inicijativa. Glavna odrednica nove inicijative EU-a upravo je omogućiti napredak BiH na europskom putu i prije rješavanja nekih težih pitanja, poput provedbe presude Europskog suda za ljudska prava u slučaju "Sejdić-Finci", koja se prije nove inicijative EU-a postavljala kao preduvjet za iskorak BiH na europskom putu. Taj novi pristup EU-a u dobroj mjeri odražava elemente hrvatske inicijative kojom je ukazano na potrebu prilagodbe integracijskog procesa specifičnostima BiH.

Većina je uvjerenja kako bez promjene Daytonskog sporazuma neće biti moguć brži iskorak prema EU. Je li, po vašem mišljenju, realno govoriti o promjeni ovoga sporazuma s obzirom na nepostojanje unutarnjeg, ali i međunarodnog konsenzusa, prije svih, SAD-a i Rusije?

- Još u prosincu prošle godine, kada sam u Europskom parlamentu organizirao konferenciju "Europska budućnost BiH - 20 godina nakon Daytonsko-pariskog mirovnog sporazuma", jedan od važnijih zaključaka međunarodnih sudionika te konferencije glasio je da je sazrelo vrijeme za nadogradnju daytonskog okvira. To podrazumijeva provedbu ustavne reforme kako bi BiH postala funkcionalna država koja jamči ravnopravnost svojih triju konstitutivnih naroda, manjina i svih drugih građana zemlje. U odgovarajućim rezolucijama EP isticali smo da bi se ustavna reforma trebala voditi načelima decentralizacije, federalizma, supsidijarnosti i legitimnog predstavljanja. Odluka o tome kako će u konačnici izgledati izmjena Ustava prije svega je

u rukama političkih aktera BiH. Ključan će, dakle, biti njihov konsenzus, za koji sam uvjeren da je moguć i da će dobiti snažnu podršku međunarodne zajednice.

U kojem smjeru Hrvatska ipak vidi mogućnost ozbiljnijih ustavnih preinaka i što znači prijedlog iz rezolucije federalizam, decentralizacija, supsidijarnost i ravnopravno zastupanje?

- Hrvatska želi da dogovor o izmjeni Ustava postignu politički akteri BiH. Nitko izvana, pa ni Hrvatska, te promjene ne može nametnuti niti ih provesti umjesto BiH. Ključno je da se Hrvatima kao jednom od triju konstitutivnih naroda BiH zajamči puna ravnopravnost koja podrazumijeva izbor legitimnih predstavnika, njihovu ravnopravnu zastupljenost na svim razinama vlasti i njihov odgovarajući utjecaj na procese političkog odlučivanja. Načela koja spominjete mogu biti koristan okvir za promišljanje ustavne reforme.

Brojni razumijevaju rezoluciju EP-a kao potporu novom teritorijalnom ustroju zemlje?

- Rezolucije EP-a su, prije svega, podrška preobrazbi BiH u modernu, učinkovitu i funkcionalnu državu koja je spremna postati članicom EU-a.

BiH se suočava s dva temeljna sukoba koncepata, unitarizmom i separatizmom, za što se vežu dominantne bošnjačke i srpske politike. Hrvati pak predlažu ustroj u četiri federalne jedinice. Kako na to gledate?

- Riječ je o prijedlogu teritorijalnog preustroja BiH koji je poznat već dulje vrijeme, a prema kojemu bi se umjesto sadašnja dva entiteta s po deset županija BiH ustrojila kao država s četiri multietničke federalne jedinice. O tom prijedlogu, kao i eventualnim drugim prijedlozima koji će se naći na stolu, tek treba povesti širu raspravu kako bi se došlo do zajedničkog i najboljeg mogućeg rješenja za BiH. Ponavljam, odgovornost je na političkim strankama i institucijama BiH da međusobnim dijalogom iznjedre najbolje institucionalne izmjene koje će pomiriti interese svih.

Nije li pomalo licemjerno pozivati da se lokalne strane u BiH dogovore kada srpska i bošnjačka strana ne žele odustati od dominacije i prednosti koju su dobile u Daytonu, a koja je još dodatno pojačana izmjenama s intervencijama međunarodne uprave?

- Dvadeset godina nakon Dayton-

skog mirovnog sporazuma nema razloga da se ne promišlja o mogućoj ustavnoj reformi. Idealno bi bilo da se ona dogovori i provede konsenzusom političkih predstavnika BiH.

Nedavno je pred Ustavnim sudom BiH održana rasprava o izmjeni Izbornog zakona BiH koja se među bh. Hrvatima doživljava iznimno važnom kako bi se izbjegla četiri puta viđena repriza da, prije svih, bošnjačke stranke nameću Hrvatima predstavnike. Zašto je ta reprezentativnost važna za BiH?

- Izmjena Izbornog zakona ključna je upravo kako bi se osigurala legitimna zastupljenost Hrvata u BiH s obzirom na to da smo u prošlosti doista bili svjedoci zloupotrebe postojećeg Izbornog zakona te se, nažalost, događalo da o izboru hrvatskog predstavnika odlučuju glasovi odnosno stranke drugih naroda. Legitimna zastupljenost ili predstavljenost Hrvata podrazumijeva da o hrvatskim predstavnicima odlučuju hrvatski birači. Dosadašnji Izborni zakon omogućavao je preglasavanje Hrvata, odnosno nepoštovanje njihove izborne volje, što je u evidentnom raskoraku s ustavnim načelom ravnopravnosti svih konstitutivnih naroda na cijelom području BiH. Legitimna zastupljenost ključna je za donošenje svih važnijih političkih odluka relevantnih za Hrvate u BiH kao što su uspostava televizijskog programa na hrvatskom jeziku, status hrvatskog jezika, održavanje nastave na hrvatskom jeziku ili odluke o financijskoj i gospodarskoj skrbi za većinski hrvatska područja u BiH. Važno je napomenuti da su nedostaci aktualnog Izbornog zakona zaslužni i za dugogodišnju političku blokadu Mostara.

Odnosi između Zagreba i Beograda odnosno Mostara i Banje Luke u potpunosti su oprečni, što se u RH često ne razumije zašto je to tako?!

- Hrvatska svoje buduće odnose sa Srbijom želi graditi u konstruktivnom duhu i dijalogu te na taj način pristupiti i rješavanju otvorenih pitanja iz vremena velikosrpske

agresije na Hrvatsku. Radi se o zaštiti manjinskih prava, rješavanju sudbine nestalih, otvorenih graničnih i drugih pitanja, uključujući procesuiranje ratnih zločina i Zakon o nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine. Smatram da je to i u interesu Srbije koja je započela pregovore o članstvu u EU. Hrvatska će, kao članica Sjevernoatlantskog saveza i Europske unije, u rješavanju spomenutih pitanja voditi računa o zaštiti svojih nacionalnih interesa te inzistirati na poštovanju europskih načela i vrijednosti.

U EP, gdje ste donedavno bili zastupnik, priprema se rezolucija o osudi Dodikovih poteza, a dio tog dokumenta kreiraju i hrvatski europarlamentarci. Smatrate li to pragmatičnim s obzirom na to da je Dodik praktično bio jedan od rijetkih koji je osigurao da bh. Hrvati ostanu politički čimbenik?

- Referendum koji je 25. rujna proveden u RS-u predstavlja evidentno kršenje odredbi Daytonskog sporazuma i već sam ga ranije osudio. Smatram da na takve postupke, koji dovode u pitanje suverenost i cjelovitost BiH, treba reagirati i na europskoj razini, posebno imajući u vidu opetovane najave da je taj referendum bio priprema za referendum o samostalnosti Republike Srpske, što je vrlo ozbiljna prijetnja ne samo sigurnosti i stabilnosti BiH nego i cijelog susjedstva te da može ozbiljno ugroziti europski put BiH.

Odnosi između Bošnjaka i Hrvata u BiH stalno iskre i neiskreni su. Stolac je najsvježiji primjer. Dva naroda donijela su BiH neovisnost, imala oscilacije u odnosima. Kako ih dovesti u sferu partnerstva?

- Odnosi Hrvata i Bošnjaka u BiH su kompleksni, a oscilacije do kojih povremeno dolazi ne doprinose razvoju BiH, a ni dobrobiti dvaju naroda. Vjerujem da i s hrvatske da se odnosi poboljšaju i postave na zdrave temelje. Napad na predsjednika Općinskog izbornog povjerenstva u Stocu napad je na državnu instituciju i kao takav je neprihvatljiv. Važno je da mjero-davne institucije provedu istragu i da odgovorni za incident, zbog kojeg je obustavljen izborni proces, snose posljedice predviđene zakonom.

Nedavno je zastupnik u Saboru RH Božo Ljubić upozorio na procesuiranje hrvatskih branitelja u BiH, te na pokušaje da se cijeli rat predstavi jednim velikim zajedničkim zločinač-

kim pothvatom za što su jedino Hrvati i hrvatska država odgovorni. Čak se i nepravomoćna presuda iz Haaga za "šestorku" koristi kao temelj za nove optužnice i progon. Kako na to gledate?

- Podizanje optužnica protiv hrvatskih branitelja u BiH koje sugeriraju udruženi zločinački pothvat i agresiju Republike Hrvatske na BiH potpuno je neprihvatljivo. Takve optužnice imaju vrlo jasne političke konotacije i slijede pogrešne teze nepravomoćne prvostupanjske presude šestorici bh. Hrvata. Posrijedi je iskrivljavanje povijesnih činjenica koje je zbog sumnje u kazneni progon već utjecalo na odlazak hrvatskih branitelja i njihovih obitelji iz BiH. Mišljenja sam da je potrebna snažna politička reakcija vlasti BiH kako bi se spriječila zloupotreba pravosudnog sustava. Prije svega treba odbaciti sve pokušaje nametanja kolektivne odgovornosti, pokrenuti otvoreni dijalog te ozbiljno razmotriti postojeće modele pravosudne suradnje ako pravosudna tijela BiH nastave inzistirati na politiziranim političko-pravnim kvalifikacijama.

Veliki broj Hrvata odlazi iz BiH, a identično je stanje i u RH. Kako odgovoriti tom izazovu koji se čini najdramatičnijim pitanjem?

- Kada je riječ o iseljavanju Hrvata iz BiH, radi se o zabrinjavajućem trendu, posebno uzmu li se u obzir podaci iz nedavno objavljenog popisa stanovništva BiH prema kojemu se broj Hrvata u BiH smanjio za jednu četvrtinu u odnosu na popis iz 1991. Na iseljavanje Hrvata iz BiH utječu brojni čimbenici, od otežanih mogućnosti povratka u područja u kojima su živjeli prije rata, preko nepostojanja nastave na hrvatskom jeziku u javnim obrazovnim ustanovama, do napada na imovinu Hrvata i diskriminacije pri zapošljavanju. Na te smo probleme upozoravali već i ranije, a sada ih namjeravamo sustavno adresirati u dijalogu s vlastima BiH te izvidjeti modalitete kojima zajednički možemo utjecati na zaustavljanje tog zabrinjavajućeg trenda, ponajprije u dijelovima BiH koji su njime u najvećoj mjeri pogođeni (Tuzla, Posavina). Novi ustroj hrvatske Vlade koji pitanje demografije diže na najvišu razinu reflektira važnost pitanja demografije u programu Vlade. Hrvatska će sa svoje strane nastaviti pružati pomoć Hrvatima iz BiH te posebnu pozornost posvetiti gospodarskim i demografskim projektima kako bi Hrvatima dala poticaj da ostanu živjeti u svojoj domovini BiH. ●